

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Filip Mesarić

ZAGREB PREKO SAVE

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

FILIP MESARIĆ

ZAGREB PREKO SAVE

ZAVRŠNI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc., Nenad Pokos

Zagreb, 2018.

1. Uvod

Grad Zagreb smjestio se u središnjem dijelu kontinentalne Hrvatske, na južnim obroncima Medvednice te na lijevoj i desnoj obali rijeke Save. Povijesno gledajući, Zagreb je postao jedinstven grad tek ujedinjenjem dvaju naselja na brežuljcima, Kaptola i Gradeca 1850. godine. Nakon ujedinjenja izrasta novo urbano središte Donji grad, koje je omeđeno na sjeveru Ilicom i Jurišićevom, na jugu željezničkom prugom, na zapadu Savskom i Kolodvorskom (kod današnjeg Zapadnog kolodvora) i na istoku Draškovićevom ulicom. Istodobno na Trnju i Trešnjevci nastaju prve jezgre neplanski građenih naselja siromašnih slojeva građana. Na prijelazu u 20. stoljeće Zagreb na lijevoj obali Save se razvija i širi. Unatoč tome stambena naselja na desnoj obali Save počinju se graditi tek nakon Drugog svjetskog rata. Izgradnja tih naselja počela je 1957. godine, a prva naselja su bila Savski Gaj i Zaprude. Na površini gdje je 1953. godine popisano samo 2000 stanovnika niknuo je grad u kojem danas živi više od stotinu tisuća žitelja.

2. Novi Zagreb

Novi Zagreb, područje je današnjega Zagreba južno od rijeke Save. Urbanističko-arhitektonska cjelina planski je izgrađena u drugoj polovici 20. stoljeća. Nove urbane

kazete stambenih naselja nazvane su imenima povijesnih toponima (Botinec, Blato, Bundeck, Dugave, Glogovec, Jakuševac, Kajzerica, Sveta Klara, Hrelić, Lanište, Otočec, Otok, Remetinec, Podbrežje, Savski gaj, Siget, Soboština, Sopot, Središće, Trnsko, Utrine, Zapruđe). Novi Zagreb se po upravnoj podjeli iz 1999. godine sastoji od tri gradske četvrti: Novi Zagreb – istok, Novi Zagreb – zapad i Brezovica. U Direktivnoj osnovi grada Zagreba iz 1948. godine (Vlado Antolić i suradnici, Stjepan Hribar, Ahmedov Aptulla Halilibrahimov, Ivan Lay) prvi se put nove građevne zone planiraju između južnih obala Save, utvrđuje se lokacija luke (na području Jakuševca) i regulira tok Save južno od Žitnjaka. (Bilić, Ivanković 2006: 128-129)

2.1. Novi Zagreb – povijest

Već u rimsko doba novozaagrebačko je područje bilo nastanjeno; nalazi od 1. do 4. stoljeća otkriveni su u Botincu (kasnoantička stela¹), Remetincu (novac cara Hadrijana), Maloj Mlaki (dvije ville rusticae²), Donjim Čehima (stela), Odri (stela), itd. Najvažnije naselje bio je municipij³ - Andautonija (Šćitarjevo), smješten neposredno uz prijelaz preko rijeke Save kraj Ivanje Rijeke. Osobitu važnost imale su dvije itinerarske prometnice: Akvileja-Emona (Ljubljana)-Siscia (Sisak) i Emona-Poetovio (Ptuj)-Siscia, a koje su se spajale na još neutvrđenu mjestu u središnjem Turopolju.

U srednjem se vijeku novozaagrebački prostor posebno spominje uz prijelaze preko rijeke Save. U pisanim se izvorima ti prijelazi latinski nazivaju *portus* (luka, u arhaičnom obliku *lonka*) ili, još češće, hrvatski *brod*⁴. U različito doba prijelazi su se nalazili na različitim mjestima na Savi, te im je teško odrediti položaj. Uz lokalitete *Portus regis*, tj. Kraljev brod ispod Susedgrada, spomenut 1316. godine, i *Portus sancti Jacobi*, tj. Brod sv. Jakoba, spomenut u Kaptolskom statutu iz 1334. godine, južno od Save spominje se nekoliko naselja: Lučko, gdje je prijelaz preko Save bio sve do 18.

¹ Stela je kamena ili drvena ploča raznovrsnog oblika s ukrasima i natpisima pogrebnog ili spomeničkog karaktera.

² Villa rustica, lat: ladanjska vila, je starorimski izvangradski stambeni i gospodarski kompleks zgrada.

³ Municipij je izraz koji se u rimskoj državi rabio za tzv. drugi razred gradova, čiji je status bio ispod kolonija.

⁴ Brod je mjesto na vodi, obično na rijeci gdje se može prijeći, pregaziti.

stoljeća, Blato, kaptolski posjed, 1334. godine, Otok, kaptolski posjed, 1339. godine (poslije se uz kaptolski spominje i Otok, prema urbaru iz 1615. godine, posjed slobodnoga i kraljevskoga grada Gradeca), Remetinec, od 1339. godine pavlinski posjed (prije se zvao Tupal i bio je kanonički posjed što se prostirao s obiju strana Kraljeva broda), Čehi, kaptolski posjed, 1334. godine te Podbrežje, gradečki posjed, 1334. godine. Nekoliko župa je i iz ranijega i kasnoga srednjega vijeka: Jakuševac, na prostoru kojega je vjerojatno bila župa što se spominje 1334. godine kao Sv. Marko u Trnju, Sv. Klara iz 1336. godine, Odra iz 1336. godine, Stupnik 1622. godine, ali je crkva svakako starija, jer su taj posjed već prije 1519. godine držali zagrebački dominikanci.

(Bilić, Ivanković 2006: 129)

2.2. Izgradnja Novog Zagreba

Početak izgradnje stambenih naselja drži se planirana gradnja sjevernoga dijela naselja Savski gaj 1957. godine. Prvo cjelovito rješenje stanovanja, javnih sadržaja i trgovačkih podcentara bio je plan zone Trnsko (Mikrorajon⁵ Novi Zagreb 1 i 2). Autori urbanističkoga projekta su Zdenko Kolacio, Mirko Maretić, Josip Uhlik, hortikulture Mira Wenzler-Halambek, 1959.-1960. godine. Stambene blokove projektirali su Branko Tučkorić, Ivo Bartolić, Drago Korbar, 1962.-1964. godine; stambene tornjeve Slavko Jelinek, 1963.-1965. godine; robnu kuću NAMA, Aleksandar Dragomanović, 1964.-1966. godine; opskrbni centar Edo Šmidihen, 1965.-1966. godine. Slijedio je plan za naselje Zapruđe. Urbanističko rješenje izradio je Josip Uhlik 1962.-1963. godine; stambeni su blokovi iz montažnoga sustava Jugomont JU-60 i JU-61, stambene četverokatnice projektirali su Bogdan Budimirov, Željko Solar, Dragutin Stilinović i Branko Hlebec 1963.-1967. godine; stambene osmerokatnice Bogdan Budimirov, Željko Solar, Dragutin Stilinović i Ljubomir Perić, 1963.-1967. godine; stambene tornjeve Slavko Jelinek 1966.-1968. godine; školu Radovan Nikšić 1966. godine; opskrbni centar Petar Vovk 1965. godine. Godine 1965. završen je elaborat

⁵ Mikrorajon bi u prijevodu značilo mala gradska četvrt.

Urbanističkoga programa grada Zagreba, kojim su zacrtane smjernice razvoja grada za daljnjih 30 godina. Podižu se naselja Remetinec i Botinec, a 1969. godine prema planu Borisa Brnčića i Josipa Uhljaka naselje Siget. Usvajanjem Generalnog urbanističkoga plana grada Zagreba 1971. godine regulira se rast golemih stambenih naselja i struktura stambenih blokova, osigurava se prostor za zelene površine između njih, prostori za javne i kulturne sadržaje te na rubovima pojedinih naselja zone za izgradnju brzih protočnih cesta, a u nastavku Zrinjevca, s južne strane Save, prostor za realizaciju novoga gradskoga središta. Veličina stambenih naselja bila je određena osnovnom prometnom mrežom, a na površini od 30-40 hektara planirala se izgradnja za 2300 do 3000 stanova, odnosno za 6000 do 8000 stanovnika po naselju. Godine 1974. Miroslav Kollenz planira stambeno naselje Travno, Ivan Čižmek i Tomislav Odak Dugave 1976. godine, a 1978. godine Ivan Čižmek Soboštinu. Intenzivnija izgradnja bila je omogućena gradnjom Mosta mladosti 1973. godine, uvođenjem tramvaja 1979. godine te kasnijom izgradnjom Jadranskoga mosta u zapadnom dijelu.

Sadržajna dominantna novoga dijela Zagreba i svojevrsna antologija suvremene zagrebačke arhitekture Zagrebački je velesajam (urbanističko rješenje 1. etape izradio je Marijan Haberle 1956. godine; urbanističko rješenje nastavka Božidar Rašica 1957. godine; paviljone „Laka industrija 1. i 2.“ Marijan Haberle 1956. i 1957. godine; paviljon br. 40 Ivo Vitić 1956. godine; paviljon SSSR-a, J. Abramov 1956. godine; čehoslovački paviljon Josef Hruby 1956. godine; halu Mašinogradnje Božidar Rašica, 1957. godine; kineski paviljon Cheng Sung Mao 1957. godine; paviljon „Đuro Đaković“ Miroslav Begović 1961. godine; talijanski paviljon Raffaele Contigiani 1962. godine; paviljon DDR-a, Božidar Rašica, 1964. godine). Na sjeverozapadnom uglu raskrižja Avenije Većeslava Holjevca i Avenije Dubrovnik izgrađene je velika poslovna zgrada INE Velimira Neidhardta 1989. godine, a na sjeveroistočnom je 2003. godine započela izgradnja Muzeja suvremene umjetnosti po projektu Igora Franića. U svim su stambenim naseljima izgrađene mnogobrojne višekatanice, a izdvajaju se stambeni tornjevi Luje Schwerera i Tomislava Matića 1963. godine te Miroslava Stelle 1968. godine u naselju Siget, Milivoja Peterčića u Sopotu 1965. godine, Slavka Jelineka u naselju Zaprude 1968. godine, stambene višekatanice u naselju Dugave Tomislava Odaka 1980. godine. Višekatanice tzv. Super Andrija u Sigetu Miroslava Catinellija 1972. godine i tzv. Mamutica u Travnom Đure Mirkovića i Nevenke Postružnik 1974.

godine izdvajaju se svojim golemim dimenzijama. Od javnih se sadržaja grade škole, domovi umirovljenika, tržni centri te u novije vrijeme crkve. Izdvajaju se osmogodišnje škole Radovana Nikšića i Ede Šmidihena u Trnskom 1963. godine, Zapruđu 1966. godine i Sopotu 1976. godine, Radovana Tajdera u Dugavama 1978. godine; doma umirovljenika u Sopotu Đure Mirkovića i Tomislava Petrinjaka 1975. godine, dječji vrtić u Sopotu Radovana Nikšića i Aleksandra Dragomanovića 1977. godine, Centar za rehabilitaciju mentalno nedovoljno razvijene djece u Slobostini Radovana Tajdera 1980. godine. U novije su vrijeme izgrađene srednjoškolske ustanove 1. i 4. gimnazija Gorana Poljanca i Ane Marije Babić-Poljanec te Ugostiteljska škola Mladena Sobolovića 1997. godine. Od trgovačkih centara ističu se NAMA u Trnskom izgrađena 1966. godine te tržnica u Utrinama Ivana Piteše izgrađena 1977. godine, a od zdravstvenih ustanova one Radovana Nikšića u Trnskom izgrađena 1966. godine i Sopotu 1977. godine. Matija Salaj i Emil Seršić projektirali su crkvu sv. Križa u južnom dijelu Sopotu 1971. godine, Vinko Penezić i Krešimir Rogina župnu crkvu sv. Mateja u Dugavama između 1991. i 1995. godine, a Andrej Uchytíl i Renata Waldgoni župnu crkvu sv. Ivana u Utrinama.

Stambena naselja uglavnom su okružena velikim zelenim površinama. Unutar kompleksa Brodarskog instituta planirani je perivoj Mire Wenzler-Halembek, a velika je pošumljena zona ostvarena Parkom mladenaca (1964.-1978. godine). Tok rijeke Save iščekuje konačnu regulaciju, kao i jezero Bundek, koje je nastalo iskapanjem šljunka za izgradnju Mosta slobode potkraj 50-ih godina. Prema popisu stanovništva iz 2001. godine Novi Zagreb – istok ima 65 301 stanovnika, a Novi Zagreb – zapad 48 981 stanovnika. Prema novijem popisu stanovništva iz 2011. godine Novi Zagreb – istok ima 59 055 stanovnika, a Novi Zagreb – zapad 58 103 stanovnika. (Bilić, Ivanković 2006: 219-131)

3. Novi Zagreb – istok

Novi Zagreb – istok je gradska četvrt u upravnom ustrojstvu Grada Zagreba. Gradska četvrt je osnovana Statutom Grada Zagreba 14. prosinca 1999. godine, i čini polovicu tradicionalnog dijela Zagreba zvanog Novi Zagreb. Prema podacima iz 2011. godine površina četvrti iznosi 16,54 kilometara kvadratnih te broji 59 055 stanovnika. Godine 1961. na tom području je živjelo tek 3500 stanovnika. Četvrt obuhvaća gradska naselja Dugave, Hrelić, Jakuševac, Slobošтина, Sopot, Središće, Travno, Utrina i Zapruđe, i prigradska mjesta Buzin i Veliko Polje. Znamenitosti četvrti su park i jezero Bundek i Muzej suvremene umjetnosti. U četvrti se nalazi odlagalište otpada Jakuševac, kao i sajam automobila i rabljene robe u Hreliću. (<https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-novi-zagreb-istok/153>)

3.1. Dugave

Stambeno naselje u jugoistočnom dijelu Novog Zagreba, između Travnog (Vatikanske ulice) na sjeveru i naselja Hrelić na jugu. Zapadnu mu granicu čini Ulica Savezne Republike Njemačke, a istočnu Sarajevska cesta. Najvećim dijelom izgrađeno između 1975. i 1980. godine, naselje je karakteristično po stambenim blokovima razmještenim oko kružno položene Ulice sv. Mateja. U projektiranju naselja i pojedinih zgrada između ostalih, sudjelovali su i arhitekti Tomislav Odak, Ivan Čižmek, Đorđe Romić i Stjepan Tečija. Zbog proširene individualne gradnje u naselju Hrelić na jugoistoku naselja granica između tih dvaju naselja nije jasno izražena. Osnovna škola, osnovana je 1980. godine, a zbog velikog broja učenika podijeljena je 1991. godine na dvije škole (Fran Galović i 1. OŠ Dugave). Od 1995. godine u funkciji je župna crkva sv. Mateja, izgradnja koje je započela 1992. godine (arhitekti Vinko Penezić i Krešimir Rogina). U

naselju se nalaze i dječji vrtić, ambulanta te poslovno-trgovački centar Oktogon. (Bilić, Ivanković 2006: 191)

3.2. Hrelić

Predio u južnom dijelu grada između Dugava na sjeveru i Ranžirnoga kolodvora na jugu te ulice Kramarići na zapadu i Sarajevske ceste na istoku. Hrelić se spominje 1802. godine kao posjed koji je potpadao pod župu sv. Marka na posjedu Jakuševac u trnju. Godine 1865. Hrelić je imao 38 kuća te 671 stanovnika. Zbog nagle urbanizacije i individualne gradnje sjeverni dio Hrelića je tijekom 1980-ih i kasnije sasvim srastao s planski izgrađenim stambenim naseljem – Dugavama. Na nekadašnjim ledinama održavan je do 1979. godine sajam robe, koji je tada premješten u Jakuševac (stoga se i danas taj sajam često naziva Hrelić). Nekada je u Hreliću također održavan i stočni sajam, ali je do danas sasvim odumro. (Bilić, Ivanković 2006: 339)

3.3. Jakuševac

Nekadašnje selo, danas predio u južnom dijelu grada, istočno od Dugava i Hrelića. U 17. stoljeću svoj su veliki posjed na području Jakuševca imali isusovci. Selo Jakuševac je 1865. godine imalo 21 kuću s 297 stanovnika. Župna crkva sv. Marka evanđelista, zanimljiv primjer drvene sakralne arhitekture, izgrađena je 1832. godine. Kao crkva sv. Marka u trnju spominje se još od 1501. godine, ali na drugim lokacijama. Uz crkvu se nalazi i područno groblje, također nastalo u prvoj polovici 19. stoljeća. Jakuševac je danas poznat po odlagalištu gradskoga otpada Prudinec/Jakuševac, koje se prostire na 80 hektara površine, prateći tok Save sjeveroistočno od naselja. Udaljeno samo 600 metara od prvih kuća, jedno je od najvećih neuređenih odlagališta otpada u Europi, koje ograničava daljnji razvoj grada te je zajedno s obližnjom spalionicom opasnog otpada (PUTO) velik ekološki problem. Sanacija odlagališta napokon je započeta 2000. godine. Sjeverno od naselja Jakuševac svake se srijede i nedjelje održava Sajam automobila Zagreb, preseljen 1970. godine s Borongaja. Od 1979. godine u neposrednoj se blizini

na oko 600 štandova i kioska održava i sajam robe, popularno još nazivan Hrelić, po prethodnom mjestu svog održavanja. U južnom dijelu Jakuševca, radi rasterećenja teretnoga željezničkoga prometa kroz gradsko središte, otvoren je 1978. godine Ranžirni kolodvor. Zapadno od naselja, uz Sarajevsku cestu, nalazi se vojarna Croatia. (Bilić, Ivanković 2006: 414)

3.4. Sloboština

Stambeno naselje u jugoistočnom dijelu Novoga Zagreba; na sjeveru graniči sa Sopotom, na istoku s Dugavama, na jugu s naseljem Otok, dok joj zapadnu granicu čini Avenija Većeslava Holjevca. Najvećim dijelom izgrađena je između 1979. i 1984. godine. Godine 2004. imala je oko 6000 stanovnika. Karakteristična je po nepravilno razmještenim blokovima (zgrade imaju od tri do deset katova) zbog prethodno proširene izgradnje obiteljskih kuća u naselju Otok. Osnovna škola Otok osnovana je 1984. godine. U naselju su crkva Uzašašća Gospodnjega (gradnja je započela 1996. godine; nedovršena), ambulanta, pošta. U zapadnom dijelu naselja je Centar za rehabilitaciju s posebnim potrebama. (Bilić, Ivanković 2006: 314)

3.5. Sopot

Novozagrebačko stambeno naselje između Avenije Dubrovnik (Središća) na sjeveru, Avenije Većeslava Holjevca (Sigeta) na zapadu, Islandske ulice (Sloboštine) na jugu te Ulice Savezne Republike Njemačke (Utrine) na istoku. Izgrađeno je uglavnom između 1970. i 1973. godine. Dijeli se na Sopot 1 (zapadni dio) i Sopot 2 (istočni dio), dok se naziv Sopot 3 za nebodere u sjevernom dijelu (Kovačićeva ulica) vremenom izgubio. Ulice nose nazive poznatih hrvatskih arhitekata (Viktora Kovačića, Kazimira Ostrogovića, Vladimira Turine, Huga Ehrlicha itd.). U naselju su Osnovna škola Ive Andrića (osnovana 1975. godine), dječji vrtić, kompleks srednjih škola (Graditeljsko-tehnička, Tehničko-geodetska te 13. gimnazija, arhitekt Grozdan Knežević i Ivo Kordiš,

1963. godina), sportsko-rekreacijski centar, učenički dom, ambulanta. Uz Aveniju Dubrovnik 1998. godine izgrađena je zgrada Ministarstva financija, u kojoj se nalazi Porezna uprava. Dom za starije i nemoćne osobe južnije je od Islandske ulice (arhitekt Đuro Mirković i Tomislav Petrinjak, 1976. godina). Okretište tramvaja izgrađeno je 1978. godine. Naselje ima oko 9000 stanovnika. (Bilić, Ivanković 2006: 317-318)

3.6. Središće

Novozagrebačko stambeno naselje između Bundeka na sjeveru i Avenije Dubrovnik na jugu te Avenije Većeslava Holjevca na zapadu i Parka Vjekoslava Majera (Zapruda) na istoku. Istočni dio naselja sačinjavaju stambene zgrade koje se podižu u nekoliko navrata (prve se dovršavaju 1980. godine, a posljednje u prvoj polovici 1990-ih). U zapadnom, uglavnom neizgrađenom dijelu, postoji jedino nekoliko obiteljskih kuća. Naselje nema gotovo nikakvih sadržaja (škole, dječjeg vrtića, kulturnih ustanova) pa je upućeno na susjedna naselja Zaprude i Sopot. Na sjeveru, uz ulicu Bundek, nalazi se motel „Zagreb“, uz koji se donedavno nalazio i jedini zagrebački kamp. U jugozapadnom dijelu naselja 2003. godine započela je izgradnja Muzeja suvremene umjetnosti. (Bilić, Ivanković 2006: 325)

3.7. Travno

Novozagrebačko naselje smješteno južno od naselja Utrina te sjeverno od Dugava. Zapadnu granicu čini Ulica Savezne Republike Njemačke, a istočnu Sarajevska cesta. Taj je prostor prvotno bio veliko obradivo polje (krumpira, kukuruza), a prema topografskim kartama iz 1930. godine zvao se Krčevine; taj naziv gubi se početkom 1970-ih kada Grad planira izgradnju novih naselja na tom prostoru. Izgradnja naselja završava polovicom 1970-ih. U Travnu se nalazi najveća zgrada u Hrvatskoj, popularno nazvana „Mamutica“ (Đuro Mirković i Nevenka Postružnik, 1975. godina). U naselju su Međunarodni centar za usluge u kulturi, Osnovna škola Gustav Krklec (otvorena

1977. godine), društveni dom (završen 1988. godine), dječji vrtić, knjižnica, pošta, banka, park. Istočno od naselja nalazi se vojarna Croatia (do 1991. godine Maršal Tito). Travno ima oko 15 000 stanovnika. (Bilić, Ivanković 2006: 425)

3.8. Utrina

Novozagrebačko stambeno naselje između Avenije Dubrovnik na sjeveru, Ukrajinske ulice na jugu, Ulice Savezne Republike Njemačke na zapadu i Sarajevske ceste na istoku. Najveći dio naselja podignut je između 1969. i 1972. godine. Između ostalih prekosavskih naselja ističe se najvećim brojem sadržaja. U naselju se nalaze Osnovna škola Mladost, osnovana 1970. godine, kompleks srednjih škola (1. i 4. gimnazija u istoj zgradi, otvorenoj 1992. godine te Ugostiteljsko-turističko učilište) sa srednjoškolskim igralištem, dječji vrtić koji djeluje na tri lokacije, ambulanta, jedini novozagrebački bazen (otvoren 2004. godine), crkva sv. Ivana evanđelista, zgrada Hrvatskoga autokluba. Tržnica u naselju jedina je tržnica u istočnom dijelu Novoga Zagreba. Na Barčevu trgu su kuće u nizu u kojima djeluju i sestre uršulinke. Imena ulicama, odnosno prilazima (koji prevladavaju) dana su prema poznatim hrvatskim jezikoslovcima (Petar Skok, Mate Hraste, Tomo Maretić), povjesničarima književnosti (Antun Barac, Franjo Fancev, Mihovil Kombol) i sl. (Bilić, Ivanković 2006: 471-472)

3.9. Zaprude

Novozagrebačko stambeno naselje omeđeno sa sjevera ulicom Bundek, s juga Avenijom Dubrovnik, s istoka Sarajevskom cestom, a sa zapada Ulicom Savezne Republike Njemačke. Stambeni dio naselja gradio se od 1963. do 1968. godine gotovo simetričnim modelom. Zaprude je građeno kao plansko naselje koje bi osim funkcije stanovanja, zadovoljilo i niz drugih potreba stanovništva, no dio predviđene infrastrukture nije izgrađen. Na sjeveru je osam šesnaesterokatnih nebodera, između kojih je Osnovna škola Zaprude (otvorena 1966. godine), deveterokatnice su smještene

u smjeru sjever-jug, a četverokatnice u smjeru istok-zapad. U središnjem prostoru naselja izgrađen je trgovački centar dok su na rubovima naselja parkirališta i garaže. Najveći dio Zapruđa izgrađen je montažnim načinom građenja „JU-60“ i „JU-61“ koji se zasnivao na aluminijskim oplutama pa se te zgrade danas nazivaju „limenkama“. Ulice nose nazive znamenitih hrvatskih emigranata: Meštrovićev trg, Balokovićeve ulica, Vučetićev prilaz itd. Naselje ima oko 8000 stanovnika, a u njemu se nalaze banka, pošta, knjižnica, društveni dom, dva dječja vrtića, ambulanta. Dan Zapruđa obilježava se u svibnju. (Bilić, Ivanković 2006: 558-559)

3.10. Buzin

Naselje u južnoj prigradskoj zoni, južno od Ranžirnoga kolodvora, između autocestovne obilaznice i Velikogoričke ceste, u neposrednoj blizini petlje na raskrižju tih dviju prometnica. Sastoji se od nekoliko ulica s obiteljskim kućama te niza maloprodajnih i veleprodajnih salona, skladišta i poslovnih zgrada. Ubrzana izgradnja započela je nakon što je 1997. godine tvrtka Modić d.o.o. podignula prvu od četiriju zgrada koje čine poslovni centar Buzin. Ta je tvrtka 2003. godine u Buzinu otvorila i hotel Aristos (4 zvjezdice; 71 soba i 12 apartmana, 2 višenamjenske dvorane i prateći sadržaji), a iste je godine na istočnom rubu naselja na lokalitetu Bani otvorena i nova zgrada američkoga veleposlanstva. U široj okolici buzinske poslovne zone početkom 2004. godine radilo je stotinjak tvrtki. (Bilić, Ivanković 2006: 85)

4. Novi Zagreb – zapad

Novi Zagreb – zapad je gradska četvrt u samoupravnom ustrojstvu Grada Zagreba. Gradska četvrt je osnovana Statutom Grada Zagreba 14. prosinca 1999. godine, i čini polovicu tradicionalnog dijela Zagreba zvanog Novi Zagreb. Prema podacima iz 2011. godine površina četvrti iznosi 62,6 kilometara kvadratnih te broji 58 103 stanovnika. Četvrt se može podijeliti na gradski, uglavnom visokourbanizirani zapadni dio Novog Zagreba, i na samostalna naselja na rubnom području gradske četvrti. Četvrt obuhvaća sljedeća gradska naselja: gusto naseljena Lanište, Kajzerica, Remetinec, Siget, Savski gaj, Trnsko, Trokut i slabije urbanizirana Blato, Botinec, Podbrežje, Tromostovlje i Sveta Klara. Prigradska mjesta u sastavu četvrti su Donji Čehi, Gornji Čehi, Hrašće Turopoljsko, Hrvatski Leskovac, Ježdovec, Lučko, Mala Mlaka, Odra. Četvrt je poznata po Zagrebačkom velesajmu, hipodromu, sportskoj dvorani Arena Zagreb i trgovačkim centrima Arena Centar i Avenua Mall. (<https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-novi-zagreb-zapad/154>)

4.1. Lanište

Najzapadnije u nizu novozagrebačkih stambenih naselja uz Jadransku aveniju. Prostorni je nastavak Savskoga gaja i Remetinca. Izgrađeno je u 1990-ima na nekadašnjoj ledini. U naselju se nalaze sportska dvorana Arena Zagreb i trgovački centar Arena centar. (Bilić, Ivanković 2006: 585)

4.2. Kajzerica

Stambeno naselje južno od Save, između hipodroma i Velesajma, Avenije Dubrovnik i željezničke pruge. Do 1919. godine taj se prostor zvao Nasip. Prvotno naselje objekata niskog stambenog standarda bez građevinsko-tehničkih i higijensko-sanitarnih uvjeta, teško je stradalo u poplavi 1964. godine. Od 1990-ih Kajzerica je područje pojačane izgradnje novih stambenih objekata. U naselje je 2000-ih doselio veći broj Kineza koji su ondje otvorili brojne trgovine kineskom robom. U Kajzerici su športski tereni i ambulanta. (Bilić, Ivanković 2006: 449)

4.3. Remetinec

Predjel u zapadnom dijelu Novog Zagreba, uz željezničku prugu Zagreb-Karlovac. Prvi se put spominje 1339. godine kada je posjed Tupal dodijeljen remetskim pavlinima, a Remetinec bio naseljeno mjesto (*villa Tupal vocata Heremitarum*). Sastoji se od starijeg dijela, nekadašnjeg sela Remetinca (također i Remetinec Stupnički) i planskigrađenog novijeg dijela, najstarije urbane izgradnje južno od Save potkraj 1950-ih (prvotno naselje Februarskih žrtava, od 1990-ih Remetinečki gaj). U sastav Zagreba priključen je 1957. godine. Do 1980-ih u Remetincu je bilo upravno sjedište Novog Zagreba. Okružni zatvor južno od pruge; hotel I u sjevernom dijelu naselja (sjedište promatračke misije EU-a u 1990-im); omladinski hostel Remetinec (Remetinečki gaj 28); dječji vrtić. Na Trgu Narodne zaštite 2 nalazi se Centar za kulturu Novi Zagreb (Velika i mala dvorana, Galerija „Vladimir Bužančić“), osnovan 1977. godine. (Bilić, Ivanković 2006: 262)

4.4. Siget

Stambeno naselje u Novom Zagrebu; proteže se na istok do Avenije Većeslava Holjevca, na zapadu je od naselja Trnsko odijeljeno Parkom mladenaca, a na sjeveru je omeđeno Avenijom Dubrovnik. Spominje se u kaptolskom statutu iz 1334. godine kao otok na kojemu se nalazi kaptolski posjed zvan *Sziget* (mađarski naziv za otok). Današnje naselje planirano je 1962. godine, no gradnja je započela nakon velike poplave rijeke Save 1965. godine. Prvotno je izgrađen dio naselja nasuprot Velesajmu, a potom se Siget nastavio širiti prema Aveniji Većeslava Holjevca na ledine sjeverno (danas Trg senjskih uskoka) i južno (Aleja pomoraca) od Brodarskog instituta koji zauzima središnji dio naselja. Većina ulica u Sigetu imenovana je po povijesnim osobama vezanim uz pomorstvo. Uz Park mladenaca izgrađen je 1973. godine golemi stambeni objekt, popularno nazvan „Super Andrija“ (arhitekt Miroslav Catinelli). U jugoistočnom dijelu je crkva sv. Križa (građena između 1970. i 1975., a dovršena 1982. godine; arhitekti Emil Seršić i Matija Salaj) s vitrajima⁶ Josipa Botterija Dinija. Oko Trga senjskih uskoka je poslovno središte. U naselju su radionice i uredi Hrvatskoga autokluba (HAK-a) i igralište nogometnog kluba Hrvatski Dragovoljac. (Bilić, Ivanković 2006: 302)

4.5. Savski gaj

Najstarije novozagrebačko naselje, smješteno između Remetinečke ceste i željezničke pruge Zagreb-Karlovac. Sastoji se od starijeg seoskog dijela obiteljskih kuća (u sastavu Zagreba od 1950. godine) te novijeg dijela objekata skupnog stanovanja koji se grade od 1957. godine, što se smatra početkom izgradnje Novoga Zagreba. Osnovna škola (za Savski gaj i Remetinec), zapadno od Remetinečke ceste izgrađena je 1961. godine; u naselju je i ambulanta. (Bilić, Ivanković 2006: 295)

⁶ Vitraj je posebnim načinom oslikano staklo, najčešće na crkvenim prozorima, povezano olovnim okvirićima.

4.6. Trnsko

Novozagrebačko naselje južno od današnje Avenije Dubrovnik, između željezničke pruge Zagreb-Sisak (u naselju odvojak za Velesajam) i Parka mladenaca. Na mjestu naselja nekoć su bili prostori pokriveni vrištinama⁷, močvarnim biljem, guštarama⁸ i trnjem. Te su se opće oranice s vremenom počele rabiti kao toponimi te tako i nastaje naziv Trnsko. Trnsko je jedno od prvih naselja što su se počela graditi u Novom Zagrebu. Izgradnja je započela 1950-ih, a u zgrade se useljava od 1960. godine. Uz Osnovnu školu Trnsko, otvorenu 1964. godine, naknadno je izgrađena Sportska dvorana Trnsko. U naselju su robna kuća (nekadašnja NAMA), tržnica, ambulanta, dječji vrtić. Osim stambene, Trnsko nikada nije dobilo druge funkcije. (Bilić, Ivanković 2006: 438-439)

4.7. Trokut

Predjel u Novom Zagrebu omeđen željezničkim prugama Zagreb-Karlovac i Zagreb-Sisak te industrijskom prugom (tvornica Klara) koja ih spaja. Nakon Drugoga svjetskog rata tu je nastalo neplansko prigradsko naselje obiteljskih kuća razmjerno niskih građevinsko-tehničkih standarda, koje je potom postupno urbanizirano. (Bilić, Ivanković 2006: 441)

4.8. Blato

Naselje uz Jadransku aveniju između Remetinca i kanala Sava-Odra. Posjed Blato u 12. stoljeću došao je u vlasništvo Kaptola; u Kaptolskom statutu iz 1334. godine, u skupini

⁷ Vriština je ime za prostrane otvorene površine, obrasle travama i niskim grmljem po kojima dominiraju biljke kao vrijes, žutike i patuljaste borovice.

⁸ Guštara je gusto, teško prohodno, izraslo šiblje ili grmlje.

posjeda na Savi imao je važno mjesto. Nakon Drugoga svjetskoga rata na tom je mjestu nastalo prigradsko naselje obiteljskih kuća razmjerno niskih građevinsko-tehničkih standarda, a potom je postupno urbanizirano. Na dijelu između Jadranske avenije i Save 1986. godine započela je izgradnja nove gradske bolnice pod nazivom Sveučilišna bolnica Zagreb, ali bolnica nikada nije izgrađena do kraja. (Bilić, Ivanković 2006: 61)

4.9. Botinec

Najjužnije naselje u Novom Zagrebu, između željezničke pruge Zagreb-Karlovac i južne cestovne obilaznice, odnosno između ceste za Brezovicu i stare ceste za Sisak; ponekad (u statistici) Botinec Stupnički. Selo Botinec (današnji stari Botinec) spominje se u 15. stoljeću, a ucrtano je i na Glavačevoj karti Hrvatske (17. stoljeće); 1802. godine pripadao „staroj župi u Zapruđu“. Sve do poplave 1964. godine Botinec čine isključivo obiteljske kuće. Naselje društvenih stambenih zgrada montažnoga tipa podizano je od 1965. godine za žrtve poplave istodobno s izgradnjom i uređenjem infrastrukture (opskrbni centar s tržnicom, ambulanta, dječji vrtić, crkva sv. Stjepana prvomučenika, vatrogasni dom, nogometno igralište); osnovna škola od 1966. godine. U sastav Zagreba priključen je nakon 1981. godine. (Bilić, Ivanković 2006: 76)

4.10. Podbrežje

Predjel južno od novozagrebačkih naselja Trnskog i Sigeta. Istoimeno naselje nastalo je nakon Drugoga svjetskoga rata kao prigradsko naselje obiteljskih kuća razmjerno niskih građevinsko-tehničkih standarda (u sastavu Zagreba od 1950. godine), a potom postupno urbanizirano. (Bilić, Ivanković 2006: 198)

4.11. Tromostovlje

Zagrebačko naselje uz Savu, koje graniči s naseljima Kajzericom, Savskim gajem, Trokutom i Laništem. Naselje se zove Tromostovlje jer se u njemu nalaze dva mosta – Jadranski i Savski, a treći, Jarunski, koji će voditi na jezero Jarun, još treba biti izgrađen. Na proljeće 2008. godine tamo se trebalo sagraditi nekoliko stambenih (9-26 katova) i poslovnih (26-46 katova) nebodera, ali to nije izvršeno.

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Tromostovlje>

4.12. Sveta Klara

Nekadašnje selo a danas prekosavsko prigradsko naselje između južne autocestovne zaobilaznice i željezničke pruge Zagreb-Sisak. Selo se prvi put spominje 1366. godine kao župa Svete Klare u Zapruđu. Spominje se i poslije, 1501. godine, kada župa ima samo kapelana, potom 1574. godine, kada župom upravlja župnik Grgur, glagoljaš i došljak iz Primorja, i gdje se služba Božja obavlja na starohrvatskom jeziku i iz glagoljskih knjiga. Sveta Klara drugo je ime za Zapruđe, gdje je oko sredine 16. stoljeća uza samu crkvu bio i savski prijelaz Klarin brod. Sava je, naime, prije velike regulacije u 20. stoljeću u tom predjelu često mijenjala tok s mnogim riječnim rukavcima. Župna crkva bila je drvena, 1685. godine povećana novim trijemom, a imala je tri oltara. Nazivala se i Sveta Klara u Obrežju, jer su joj pokrovitelji bili vlasnici obližnjega dvorca Obrež. U 18. stoljeću podignuta je zidana crkva, 1759. godine nadvođeni su svetište i sakristija, a 1762. godine već je cijela bila zidana sa zvonikom na ulaznom pročelju. U 19. stoljeću župi su pripadala mnoga naselja, čija imena često upućuju na njihovu vezanost uz rijeku: Obrež, Otočec, Zapruđi, Otok, Podbrežje, Siget, Trnsko i dr. Mnogi od tih toponima ostali su u upotrebi do danas, a po nekima od njih nazvana su

tijekom 1950-ih i 1960-ih nova prekosavska naselja. Naselja oko Svete Klare: Glogovec, Otočec, Botinec, Remetinec, Blato, Otok i druga u sastavu su grada, ali nisu još obuhvaćena kolektivnom stambenom izgradnjom, pa u novije doba svoj izgled mijenjaju uglavnom zahvaljujući individualnoj stambenoj izgradnji. (Bilić, Ivanković 2006: 362)

5. Brezovica

Brezovica, kao gradska četvrt Grada Zagreba, prostire se na površini od 127,4 kilometara kvadratnih i obuhvaća 20 samostalnih naselja. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, gradska četvrt Brezovica ima 12 030 stanovnika.

Brezovica kao prigradsko naselje, smjestila se južno od Zagreba na cesti prema Pisarovini; naselje broji 630 stanovnika. U 13. stoljeću spominje se kapela, a 1334. godine župna crkva. Baroknu župnu crkvu Uznesenja Marijina s dvama vitkim cilindričnim tornjevima uz pročelje podigli su grofovi Draškovići 1756. godine. Crkva ima i vrijedan inventar iz istoga razdoblja te zidne slike iz 1776. godine. Stari grad Brezovica spominje se od 1522. godine, u vlasništvu Katarine Ivanović, Mrnjavčića (do 1663. godine), poslije Zrinskih, a od 1680. godine Draškovića. Draškovići su sredinom 18. stoljeća podigli jednokatni dvorac s tri krila i dvije cilindrične kule na uglovima glavnog pročelja i sa središnjim izbočenim rizalitom⁹. Zidne slike u glavnoj dvorani dvorca iz 1776. godine prikazuju prizore bitaka iz Sedmogodišnjeg rata u kojima je sudjelovao vlasnik dvorca Kazimir Drašković. U perivoju pokraj dvorca nalazi se dvorska kapela s baroknim zidnim slikama. Osnovna škola u Brezovici djeluje od 1850. godine, nova je zgrada izgrađena 1995. godine, a na mjestu gospodarskih zgrada podignut je samostan karmelićanki (Karmel Brezovica). (Bilić, Ivanković 2006: 80)

⁹ Rizalit je naziv za istaknuti dio pročelja neke građevine, koji u cijeloj svojoj visini izbija iz zidne mase.

6. Sadržaji u Novom Zagrebu

- **Bundek** – jezero između Save i naselja Središća te Avenije Većeslava Holjevca i Sarajevske ceste (površina: 6 hektara). Toponim Bundek javlja se već u 19. stoljeću, ali nešto južnije od današnjeg jezera, kao dio naselja Otok Zaprudski. Jezero je nastalo iskapanjem šljunka za potrebe izgradnje novozagrebačkih naselja u drugoj polovici 1950-ih i početkom 1960-ih. Nakon toga postaje popularno gradsko odmaralište i kupalište, koje se od 1980-ih zbog nemara i onečišćenja podzemnih voda postupno zapušta. Južno od jezera prolazi ulica Bundek, koja povezuje Most slobode i Most mladosti, a oko jezera je uređena biciklistička staza. (Bilić, Ivanković 2006: 85)
- **Hipodrom** – prva zagrebačka konjička natjecanja održavala su se u Jankomiru, potom na Kulmerovim livadama, u Prečkom, na trkalištu u Črnomercu, te na Miramareu (Miramarska ulica). Od 1952. godine hipodrom se nalazi na Kajzerici. Izgrađen je na nekadašnjem odlagalištu smeća sa stazom dugačkom 2400 metara, a proteže se na 50 hektara. U preuređenju 1990-ih staza je skraćena na 1600 metara. Staja za 140 konja i natkrivena dvorana za jahanje, trening i kondicioniranje konja, veličine 67 x 36 metara izgrađene su 1998. godine. Uređeno je i novo skakalište za preponska natjecanja (80 x 100 metara), uz koje se postavljaju teleskopske tribine. Na hipodromu se od 1956. godine organizira Lipanjski turnir, 1978. godine organizirana je Balkanijada, a od 1994. Volvo kup.
(Bilić, Ivanković 2006: 326-327)
- **Zagrebački velesajam** – poduzeće za priređivanje sajmova i izložaba. S gospodarskim razvojem Zagreba i njegovim pretvaranjem u privredni centar Hrvatske potkraj 19. i početkom 20. stoljeća nastala je potreba za osnutkom stalne velesajamske ustanove radi okupljanja ponude, reklame vlastitih

proizvoda, ostvarivanja poslovnih kontakata i razmjene informacija među poduzetnicima. Udruženi gradski gospodarstvenici osnovali su u rujnu 1909. godine *Zagrebački zbor* (preteča Zagrebačkoga velesajma), koji je odmah postao najveća gospodarska manifestacija u gradu i regiji. Do Prvoga svjetskoga rata održane su četiri sajamske priredbe na prostoru na početku današnje Martićeve ulice. Nakon rata Zagreb je bio središte industrije, obrta, trgovine i novčarstva Kraljevine SHS, pa je potreba za povezivanjem tržišta novoosnovane države dovela 1922. godine do obnavljanja Zagrebačkoga zbora koji je dobio i međunarodno obilježje; 1925. godine, zajedno s 19 drugih europskih sajmova sudjelovao je u osnivanju Unije međunarodnih sajmova (UFI) sa sjedištem u Parizu. Sljedećih godina organizira se niz sajmova i specijaliziranih izložaba – sajam automobila (1924.-1940.), domaćih životinja i kućnih ljubimaca, sajam radioaparata (1932.), televizijska izložba (1939.) itd. Od 1922. do 1940. godine održano je 37 velesajmova i 186 specijaliziranih izložaba i salona. Godine 1923. Zbor ima 5 zgrada i 25 paviljona, ali oskudica prostora potiče organizatore na traženje novih rješenja te se od 1926. godine izložbe održavaju na Savskoj cesti (bivša tvornica pokućstva Bothe & Ehrmann – današnji Studentski centar), na površini od 32 000 metara kvadratnih, koju je Zboru poklonio grad Zagreb. Otada se velesajam održava i u jesen, pa je do 1940. godine organizirano 36 sajamskih priredaba, koje su u Kraljevini Jugoslaviji bili važna gospodarska veza s europskim zemljama. Za vrijeme Drugoga svjetskoga rata održane su dvije velesajamske izložbe s izraženim ratnpropagandnim programom te Njemačkom i Italijom kao zemljama partnerima. Na predratnoj lokaciji na Savskoj cesti 1947. godine ponovno je otvorena tradicionalna smotra pod novim imenom – Zagrebački velesajam, a 1949. godine proširena je i na zapadnu stranu (lokacija današnjega Tehničkoga muzeja). Sredinom 1950-ih Velesajam se seli na desnu obalu Save, u današnji Novi Zagreb, gdje je na površini od 165 000 metara kvadratnih izgrađen novi sajamski grad (arhitekt Marijan Haberle) s nizom izložbenih paviljona, poslovnih prostora, ugostiteljskih objekata, aleja i parkova. Kompleks je u jesen 1956. godine otvorio tadašnji gradonačelnik Većeslav Holjevac, čija je inicijativa za preseljenje Velesajma omogućila ubrzano širenje Zagreba na ravnici južno od Save. Nastojanja Zagrebačkoga

velesajma da preraste u nezaobilaznu međunarodnu instituciju snažno je pridonijela liberalizaciji vanjske trgovine u socijalističkoj Jugoslaviji. Početkom 21. stoljeća izlagačima je na raspolaganju prostor bruto površine 505 000 metara kvadratnih, sa 180 000 metara kvadratnih zatvorenoga poslovnoga prostora. Na velesajmu se, osim središnje priredbe *Zagrebački jesenski velesajam*, godišnje održi više od 25 specijaliziranih izložaba (*Interliber, Info, Zagreb Auto Show, Sport i nautika, Dani mode, Turizam, Ambienta, Medicina i tehnika, Intertekstil, koža, obuća i odjeća, Božićni velesajam* i dr.), na kojima sudjeluje više od 7000 izlagača iz Hrvatske i svijeta. Izložbe godišnje posjeti oko milijun posjetitelja, stručnjaka i poslovnih ljudi, što Zagrebački velesajam svrstava među 11 najvećih sajmova u svijetu. Od 1990. godine na Zagrebačkom velesajmu djeluje Svjetski trgovinski centar (WTO).

(Bilić, Ivanković 2006: 547-549)

- **Muzej suvremene umjetnosti** – nalazi se u novozagrebačkom naselju Sopot. Građen je prema projektu arhitekta Igora Franića, a otvoren je 11. prosinca 2009. godine. Zgrada muzeja ima ukupno 14 609,65 metara kvadratnih, a od toga 3500 metara kvadratnih za stalni postav, a 1500 metara kvadratnih za povremene izložbe. Muzej još ima knjižnicu, multimedijalnu dvoranu, knjižaru, VIP salon, kafić, restoran, pedagošku dvoranu i apartman za posjetitelje i kustose. Muzej sadrži nekoliko zbirki te radove mnogih hrvatskih i svjetskih modernih umjetnika. Najvažniji je arhiv fotografija Toše Dapca, zbirka iz ateljea Ivana Kožarića, zbirka Vjenceslava Richtera, Benka Horvata i donacija Silvine Seissel. U novootvorenom postavu je najpoznatiji rad „tobogan“ Carstena Höllera.
- **Arena Zagreb** – višenamjenska dvorana s pratećim sadržajima, predviđena za održavanje sportskih, kulturnih, poslovnih i zabavnih manifestacija. Smještena je na zapadnom ulazu u grad Zagreb u naselju Remetinec. Grad Zagreb i Vlada Republike Hrvatske raspisali su natječaj za izgradnju sportske dvorane koja bi ujedno bila i domaćin za Svjetsko rukometno prvenstvo 2009. godine. Kapacitet dvorane iznosi 16 500 sjedećih mjesta. Sportska događanja za koje je predviđena Arena Zagreb su rukomet, košarka, odbojka, mali nogomet, dvoranski nogomet, tenis, stolni tenis, gimnastika, badminton, boks, hrvanje, dvoranska atletika i

ostali dvoranski sportovi. Također, omogućeno je i održavanje različitih koncerata, izložbi, sajмова, konvencija i kongresa. Osim navedenog, unutar građevine smješteni su i popratni ugostiteljski, poslovno-komercijalni sadržaji, kao i mala dvorana za trening sportaša.

7. Zaključak

Razdoblje nakon Drugog svjetskog rata dovelo je do intenziviranja graditeljske djelatnosti u Hrvatskoj, posebno u gradu Zagrebu. Gradnja je vezana uz novu ideologiju uvjetovanu političkom promjenom nakon rata, odnosno okretanjem socijalizmu. Neposredno nakon rata naglasak se stavlja na plansku izgradnju i nove zahvate u urbanističkom planiranju. Zagreb se počinje širiti prema jugu, isprva preko pruge prema Savi, a zatim i na južnu obalu rijeke Save. Naselja se uglavnom sastoje od tipskih stambenih zgrada izduženog tlocrta sa pet do osam katova. 50.-ih godina 20. stoljeća u arhitekturi se najveći naglasak stavlja na funkcionalnost, dok su inovativnost ili neka veća umjetnička vrijednost građevina stavljena u drugi plan. No, već desetljeće kasnije takva strogo planirana gradnja se napušta te se otvara prostor većoj slobodi i raznovrsnosti u oblikovanju prostora naselja i samih prostora stanovanja.

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Novi Zagreb.....	1-2
2.1. Novi Zagreb – povijest.....	2-3
2.2. Izgradnja Novog Zagreba.....	3-5
3. Novi Zagreb – istok.....	6
3.1. Dugave.....	6-7
3.2. Hrelić.....	7
3.3. Jakuševac.....	7-8
3.4. Slobošćina.....	8
3.5. Sopot.....	8-9
3.6. Središće.....	9
3.7. Travno.....	9-10
3.8. Utrina.....	10
3.9. Zaprude.....	10-11
3.10. Buzin.....	11
4. Novi Zagreb – zapad.....	12
4.1. Lanište.....	12
4.2. Kajzerica.....	13
4.3. Remetinec.....	13
4.4. Siget.....	14
4.5. Savski gaj.....	14
4.6. Trnsko.....	15
4.7. Trokut.....	15
4.8. Blato.....	15-16
4.9. Botinec.....	16
4.10. Podbrežje.....	16

4.11.	Tromostovlje.....	17
4.12.	Sveta Klara.....	17-18
5.	Brezovica.....	18
6.	Sadržaji u Novom Zagrebu.....	19-22
7.	Zaključak.....	22

Literatura:

1. Bilić, Ivanković 2006: Bilić, Josip; Ivanković, Hrvoje. 2006. *Zagrebački leksikon 1*. Zagreb: Masmedia.
2. Bilić, Ivanković 2006: Bilić, Josip; Ivanković, Hrvoje. 2006. *Zagrebački leksikon 2*. Zagreb: Masmedia.
3. <https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-novi-zagreb-istok/153> (Pristupljeno 5. rujna 2018.).
4. <https://www.zagreb.hr/gradska-cetvrt-novi-zagreb-zapad/154> (Pristupljeno 6. rujna 2018.).
5. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Tromostovlje> (Pristupljeno 6. rujna 2018.).

